

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

КОВАЛЬЧУК Олександр Дмитрович

УДК 338.439.4:637.5'62

**ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ
М'ЯСА ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ**

**Спеціальність 08.07.02 – економіка сільського
господарства і АПК**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Харків – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному агроєкологічному університеті (м. Житомир) Міністерства аграрної політики України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент,
заслужений економіст України
Микитюк Валерій Мар'янович,
Державний агроєкологічний університет,
проректор з навчальної та виховної роботи,
завідувач кафедри аналізу та статистики

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Червко Георгій Владиславович,
Львівський державний аграрний університет,
проректор з наукової роботи,
завідувач кафедри економіки АПК

кандидат економічних наук, професор
Соловійов Микола Федорович
Харківський державний аграрний
університет ім В.В. Докучаєва

Провідна установа: Національний аграрний університет,
Кабінету Міністрів України, кафедра
економіки сільського господарства, м. Київ

Захист відбудеться 15 травня 2002 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.803.01 в Харківському державному аграрному університеті імені В.В. Докучаєва за адресою: 64483, м. Харків, п/в "Комуніст", навчальне містечко ХДАУ, корп. 1, к.213.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного аграрного університету імені В.В. Докучаєва за адресою: 64483, м. Харків, п/в "Комуніст", навчальне містечко ХДАУ, корп. 1.

Автореферат розісланий 4 квітня 2002 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Македонський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Кризова ситуація, що з 1991 року охопила всі галузі агропромислового комплексу руйнівню позначилась і на виробництві м'яса великої рогатої худоби. Поголів'я худоби, її продуктивність і валове виробництво цього стратегічного для держави виду продукції скоротилися до рівня 1960 року. Україну поступово витіснили інші країни із зовнішніх ринків збуту м'яса великої рогатої худоби. Як наслідок, держава втратила важливе джерело валютних надходжень, а сільськогосподарські товаровиробники - реальні доходи і можливості поліпшення соціальних умов працівників аграрної сфери.

Виробництво м'яса великої рогатої худоби стало збитковим. Причин поглиблення деструктивних процесів в агропромисловому виробництві в період аграрного реформування багато. Їх суть полягає насамперед у некомплексному підході до здійснення глибоких соціально-економічних перетворень на селі при переході до ринкової економіки, втраті державної керованості розвитком агропромислового виробництва, порушенні еквівалентного міжгалузевого обміну, зволіканні у створенні законодавчої бази освоєння ринкових відносин. До цього додалися негативні наслідки розриву традиційних економічних зв'язків з Росією, Білоруссю, Казахстаном, країнами Балтійського регіону. В останні роки виникли значні ускладнення у фінансовому стані сільськогосподарських товаровиробників, що переросли у глибоку фінансову кризу, погіршивши і до того складну ситуацію із оновленням ресурсного потенціалу.

Таким чином, м'ясний підкомплекс України перетворився з експортно-стратегічної галузі економіки в дотаційну, що призвело до реальної загрози забезпечення населення країни яловичиною.

З поглибленням економічної та екологічної криз в досліджуваному регіоні в результаті аварії на Чорнобильській АЕС актуальність цих питань зростає.

Теоретичні та практичні аспекти поставленої проблеми знайшли відображення у працях В.Г. Рижкова, П.С. Березівського, П.Т. Саблука, Г.В. Черевка, В.І. Бойка, Б.В. Губського, Ю.С. Коваленка, Л.М. Худолій, М.Я. Дем'яненка, В.Я. Месель-Веселяка, В.В. Юрчишина, О.М. Шпичака, М.П. Поліщука, М.В. Зубця, С.С. Спеки, Б.С. Прістера, М.Ф. Соловйова В.М. Микитюка, Г. Шкуріна та ін.

Проте, у зв'язку із необхідністю врахування регіональних особливостей (забруднення сільськогосподарських угідь радіоактивними елементами) при формуванні ринку м'яса великої рогатої худоби, ряд питань з поставлених проблем потребують нових підходів до їх вирішення.

Наукові дослідження з проблем розвитку та формування ринку м'яса великої рогатої худоби в зоні радіоактивного забруднення, необхідні насамперед, для створення нормальних умов життєдіяльності населення даних територій.

Необхідність пошуку оптимального вирішення поставлених завдань розвитку та формування ринку м'яса великої рогатої худоби зумовили вибір теми дослідження, його мету і напрямки роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематичними планами кафедр економіки АПК та аналізу і статистики Державного агроєкологічного університету (м. Житомир) по темі: "Проблеми та пошук резервів підвищення ефективності виробництва яловичини в сільськогосподарських підприємствах та особистих підсобних господарствах радіаційно забруднених районів Житомирської області" (№ ДР 0199U5003980).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка і обґрунтування шляхів подальшого розвитку ринку м'яса великої рогатої худоби в забрудненій радіоактивними елементами зоні.

Відповідно до цієї мети в процесі дисертаційного дослідження були поставлені та вирішувались такі завдання:

- розкрити сутність ринку м'яса великої рогатої худоби та його інфраструктури як соціально-економічних категорій, їх особливості та закономірності формування в радіаційно забруднених регіонах;
- дослідити сучасний стан аграрного ринку в досліджуваному регіоні та зокрема ринку м'яса великої рогатої худоби;
- визначити основні фактори, що впливають на формування ринку м'яса великої рогатої худоби;
- розробити перспективну схему виробництва м'яса великої рогатої худоби до 2005 року та обґрунтувати можливості зростання його пропозиції;
- визначити основні резерви зниження собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби як основного фактора зростання його пропозиції та формування досконалого ринку;
- визначити формування попиту на м'ясо великої рогатої худоби та напрями підтримки виробника в найближчій перспективі з врахуванням регіональних особливостей.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних та практичних аспектів взаємодії пропозиції та попиту на м'ясо великої рогатої худоби, їх зміни під впливом еколого-економічних факторів.

Об'єктом дослідження є процес формування регіонального (на території семи забруднених районів Житомирської області – Ємільчинського, Коростенського, Лугинського, Малинського, Народицького, Овруцького та Олевського) ринку м'яса великої рогатої худоби. Для більш детального дослідження пропозиції м'яса великої рогатої худоби використовувались дані 85 підприємств регіону, в яких виручка від реалізації великої рогатої худоби на м'ясо та племінні цілі

в середньому за останні три роки становить понад 25,0 % від товарної сільськогосподарської продукції.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є концептуальні положення економічної теорії з питань функціонування ринкової системи, ринкові закони, діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених.

В процесі проведення досліджень враховувались нормативно-законодавчі акти України з питань розвитку продовольчих ринків зокрема та національного аграрного ринку в цілому, ведення сільськогосподарського виробництва в умовах радіоактивного забруднення земель.

Вирішення поставлених в дисертації завдань здійснювалось на основі даних бухгалтерського обліку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств різних форм власності, статистичної звітності, особистих спостережень автора з використанням різних методів дослідження: абстрактно-логічного, монографічного, статистико-економічного, розрахунково-конструктивного, балансового, економіко-математичного з використанням прикладних пакетів програми *Microsoft Excel*, графічного.

Наукова новизна одержаних результатів. Конкретні результати, що відображають наукову новизну дослідження та виносяться на захист полягають у наступному:

- уточнено сутність ринку м'яса великої рогатої худоби, роль окремих елементів його інфраструктури та особливості формування в радіоактивно забрудненій зоні;
- вперше досліджено сучасний стан регіонального (лише по районах, території яких повністю належать до зони радіоактивного забруднення) аграрного ринку в цілому та безпосередньо ринку м'яса великої рогатої худоби і визначено основні тенденції та напрями його подальшого розвитку;
- зроблено прогноз зростання пропозиції м'яса великої рогатої худоби до 2005 р.;
- визначено основні резерви зниження собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби;
- вперше обґрунтовано пропозиції щодо зростання попиту на м'ясо великої рогатої худоби;
- визначено напрями підтримки виробників м'яса великої рогатої худоби з врахуванням регіональних особливостей.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони створюють основу для вирішення проблем формування, функціонування та удосконалення регіонального ринку м'яса великої рогатої худоби.

Рекомендації щодо можливостей збільшення обсягу виробництва м'яса великої рогатої худоби, зниження його собівартості та підвищення конкурентоспроможності, формування досконалого ринку м'яса великої рогатої худоби прийняті до впровадження Головним управлінням економіки, Головним управлінням сільського господарства і продовольства Житомирської облдержадміністрації, районними управліннями сільського господарства і

продовольства та застосовуються в сільськогосподарських підприємствах досліджуваних районах.

Результати наукових досліджень також використовуються в навчальному процесі на кафедрі аналізу та статистики Державного агроєкологічного університету (м. Житомир) при викладанні дисципліни “Аналіз господарської та комерційної діяльності”.

Особистий внесок здобувача полягає в проведенні комплексного дослідження регіонального ринку м'яса великої рогатої худоби та визначенні основних параметрів його розвитку на перспективу.

Основні методичні положення та результати дослідження по темі дисертаційної роботи опубліковані автором самостійно. В статті “Регіональні особливості ринку яловичини”, що опублікована у “Віснику Львівського державного аграрного університету” у співавторстві з Р. Дудяком автору належить визначення теоретичних основ саморегуляції ринку та аналіз можливостей саморегуляції ринку м'яса великої рогатої худоби у конкретних умовах досліджуваного регіону.

Апробація результатів досліджень. Результати досліджень доповідались та обговорювались на засіданнях кафедри аналізу та статистики Державного агроєкологічного університету (м. Житомир), науково-практичній конференції студентів та аспірантів економічного факультету ДААУ “Проблеми виробництва екологічно чистої продукції АПК” (м. Житомир, 14-15 грудня 1999 р.), на міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях: “Економічні проблеми виробництва і споживання екологічно чистої продукції АПК” (м. Суми, 24-26 листопада, 1999 р.), “Проблеми реформування власності колективних сільськогосподарських підприємств (м. Житомир, 23-25 березня 2000 р.), “Проблеми економіки агропромислового комплексу та формування його кадрового потенціалу” (м. Харків, 25-27 березня, 2000 р.), “Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання” (м. Харків, 17-18 травня, 2001 р.).

Здобувач приймав участь у науково-практичних семінарах з економіки сільського господарства в Університеті Небраска - Лінкольн, м. Лінкольн, США (University of Nebraska-Lincoln) в листопаді – грудні 2000 р.

Публікації. Основні результати дисертації опубліковані в 7 наукових працях загальним обсягом 1,69 друк. арк., з них 6 в наукових фахових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота викладена на 155 сторінках комп'ютерного тексту і складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел із 153 найменувань, відомостей, що підтверджують участь автора в наукових розробках і впровадженнях їх у виробництво, містить 42 таблиці, 19 рисунків та 17 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі - **“Наукові основи формування ринку м’яса великої рогатої худоби на забруднених радіонуклідами територіях”** проаналізовано думки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо суті ринку як економічної категорії, розглянуто елементи інфраструктури ринку м’яса великої рогатої худоби та особливості його формування на території, забрудненої радіоактивними елементами.

На нашу думку, ринок не слід розглядати як силу, що сама по собі автоматично гармонізує економічні відносини. За сучасних розмірів агропромислового виробництва в Україні та при значній взаємозалежності окремих його частин стихійні ринкові зв’язки, як показала світова практика, породжують диспропорції й можуть дестабілізувати не лише аграрний сектор, а й всю національну економіку. Тому необхідна свідомо і цілеспрямована діяльність по організації регулювання аграрного ринку.

Основними ознаками функціонування ринку є забезпечення здорової конкуренції та рівноваги ринкової сили основних суб’єктів ринку - виробника, споживача, посередника.

Ринок м’яса великої рогатої худоби є відповідно одним з багаточисленних ринків сільськогосподарської продукції. Він є сукупністю економічних відносин, що виникають між товаровиробниками і споживачами з приводу купівлі-продажу м’яса великої рогатої худоби. Водночас він є тим економічним механізмом, який пов’язує всі елементи обмінного процесу, створюючи умови для безперервності відтворювального процесу в м’ясному підкомплексі країни. Цей ринок традиційно був і залишається одним із важливих ринків для економіки України.

Ринок м’яса великої рогатої худоби в Україні формується за рахунок продукції таких галузей та їх виробничих підсистем: тваринництва (вирощування худоби); польового і лукопасовищного кормовиробництва; комбікормової, мікробіологічної, м’ясної промисловості; елементів інфраструктури. Основними функціями ринку м’яса великої рогатої худоби є поєднання виробника із споживачем; встановлення відповідних відтворювальних пропорцій в економіці; визначення оптимальних обсягів виробництва і продажу; визначення суспільної значимості виробленого м’яса, контроль з боку споживачів за виробництвом; спонукання виробників через конкуренцію до зниження індивідуальних витрат і використання передових технологій. Чим повніше реалізується цей набір функцій, тим досконалішим є ринок. Саме тому ринки в різних країнах, на різних етапах розвитку товарно-грошових відносин мають різний ступінь розвиненості. Найбільш досконалими є ринки, на яких рівновага між попитом і пропозицією досягається з мінімальним ступенем коригування з боку держави, національних і міжнародних корпорацій, а відповідно з найменшими втратами для суспільства.

Ми поділяємо думку вчених, що ринкова інфраструктура ринку м’яса великої рогатої худоби

- це система підприємств, організацій, закладів виробничої і невиробничої сфери, що покликана обслуговувати його, створювати умови для його безперервної і ефективної роботи, поєднувати зі споживачем. Елементами інфраструктури ринку м'яса великої рогатої худоби є транспорт, складське господарство, зв'язок, системи цінового моніторингу, стандартизації, сертифікації, страхування, місця контактування товаровиробників з покупцями їх продукції і т.п. На сучасному етапі розвитку країни підвищується роль й постійно удосконалюється інфраструктура. Водночас нерозробленість проблеми ринкової інфраструктури в економічній науці створює певні труднощі для господарської практики.

При формуванні ринку м'яса великої рогатої худоби в досліджуваному регіоні слід враховувати забрудненість даної території радіоактивними елементами. Станом на 1 січня 2001 року в досліджуваному регіоні було розташовано 659 населених пунктів, у яких проживає 354,9 тисяч осіб, що становить 25,0 % від загальної чисельності населення області і 15,1 % від чисельності громадян, які проживають на радіоактивно забруднених територіях України.

У другому розділі – **“Сучасний стан ринку м'яса великої рогатої худоби та вплив основних факторів на його формування”** розглянуто нормативно-правову базу розвитку та функціонування ринку м'яса великої рогатої худоби, викладено загальну характеристику регіонального аграрного ринку, здійснено аналіз сучасного стану ринку м'яса великої рогатої худоби та визначено вплив основних факторів на нього.

Пріоритетність розвитку ринку в регіоні підтверджується значною питомою вагою м'яса великої рогатої худоби у структурі товарної сільськогосподарської продукції і дослідженнями науковців про те, що виробництво останнього є більш безпечним, в плані наявності в ньому радіонуклідів, ніж одержуване в цій же зоні молоко. При виробництві молока загальний вміст радіоцезію в раціоні не повинен перевищувати 11 кБк на добу, а при виробництві м'яса великої рогатої худоби – 15 кБк.

Проте розірвання господарських зв'язків у перші роки незалежності призвело до невідповідностей в технічному, організаційно-кадровому та управлінському секторах, незбалансованості у спеціалізації, кооперації, концентрації виробництва та пропорціях між окремими виробничими підрозділами. Зміна умов функціонування, поширення інфляційних процесів, не дозволили ефективно працювати абсолютній більшості підприємств. Як наслідок, зростала заборгованість між підприємствами, поширювався бартер, практично призупинилась інноваційна діяльність. Різко зменшилось поголів'я худоби, обсяги виробництва, реалізації та споживання м'яса.

На регіональному ринку м'яса великої рогатої худоби склалась важка ситуація. Низькі середньодобові прирости як молочної, так і м'ясної худоби, низькі здавальні кондиції тварин, занедбана робота по відтворенню стада, що обумовило зменшення обсягів парування й осіменіння

маточного поголів'я, а вихід молодняка від 100 корів не задовольняє не тільки вимог нарощування м'ясного контингенту, а й підтримання простого відтворення стада. Тому у більшості господарств регіону створився від'ємний баланс м'ясних ресурсів.

Поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств в 2000 р. зменшилось на 24,3 тис. гол порівняно з минулим роком, а з 1990 р. - на 209,7 тис. гол., або на 59,4 %, свиней відповідно – на 35,6 тис. гол. та 34,5 %, птиці – на 355 тис. гол., або на 26,3 %. Зменшення поголів'я великої рогатої худоби, свиней та птиці за останні роки відбувалось як в господарствах населення, так і в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності. Проте в останніх більш високими темпами. Так, в 2000 р. поголів'я великої рогатої худоби в господарствах населення порівняно з минулим роком зменшилось на 1,8 тис. гол., а в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності – на 22,5 тис. гол. В результаті питома вага поголів'я великої рогатої худоби господарств населення щорічно зростає: 36,6 % у 1998 році та 46,5 % у 2000 р.

Середньодобовий приріст великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі в 2000 р. становив 207,9 г, що в 2 рази менше, ніж в 1990 р. та найнижчий рівень продуктивності за досліджуваний період по відношенню до середнього рівня по області. Зниження продуктивності худоби зумовило перш за все зменшення обсягів виробництва, перевитрати кормів на одиницю продукції, зростання трудомісткості виробництва продукції, підвищення собівартості і як результат зниження конкурентоспроможності продукції. Так, витрати кормів на 1 ц приросту великої рогатої худоби на вирощуванні і відгодівлі в 2000 р. в середньому по семи районах становили 17,91 к.од., що на 4,74 к.од., або на 36,0 % більше, ніж в 1986 р. Середня вага реалізованої однієї голови худоби сільськогосподарськими підприємствами організаціям м'ясної промисловості в 2000 р. становила 289,4 кг, що на 57,7 кг менше, ніж в 1996 р. та на 77 кг – порівняно з 1990 р.

Зниження продуктивності тварин на вирощуванні та відгодівлі негативно позначилось на ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби. Так, в 2000 р. порівняно з 1999 р. собівартість 1 ц живої ваги великої рогатої худоби, реалізованої на м'ясо збільшилась на 37,5 грн., або на 10,5 %. Навіть при зростанні ціни реалізації на 35,8 % збиток від реалізації 1 ц становив у 2000 р. 186,8 грн. В результаті в 2000 р. сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності отримано 12,4 млн. грн. збитку.

Безпосередній вплив на регіональний аграрний ринок мають наслідки аварії на ЧАЕС. Так, станом на 1 січня 2001 р. всі 450,2 тис. га сільськогосподарських угідь, що знаходяться у володінні та користуванні всіх категорій господарств мають різні рівні забруднення цезієм-137 та стронцієм-90. Незважаючи на щорічне виконання робіт відповідно до Програми мінімізації наслідків аварії на ЧАЕС в 7,5 % перевіреної продукції в 2000 р. рівень забрудненості був вищим допустимого рівня 1997 р. (ДР-97). По двох районах (Ємільчинському та Лугинському) питома вага забрудненої

продукції в 2000 р. підвищилась порівняно з минулим роком.

За останні три роки значно зменшилась забрудненість м'яса великої рогатої худоби в цілому по регіону (табл. 1). Якщо в 1998 р. в 5,4 % перевірених проб рівень забруднення цезієм-127 був вищим допустимого, то в 2000 р. – лише в 1,1 %. Дане позитивне зниження забрудненості продукції було досягнуто за рахунок виробництва та впровадження комбікормів з радіопротекторними властивостями та преміксів для великої рогатої худоби господарств населення, розташованих у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення.

Сьогодні ряд науковців стверджують, що на ринку м'яса великої рогатої худоби велика перспектива в збільшенні пропозиції даного виду продукції у господарств населення. Наші дослідження підтверджують, що питома вага господарств населення на регіональному ринку зростає лише за рахунок різкого зниження обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності. Крім того, світова практика давно довела низьку життєздатність дрібного господарства в конкурентній боротьбі, неспроможність їх пристосуватися до умов ринку та вимог науково-технічного прогресу. Так, у США кількість фермерських господарств, що займаються відгодівлею великої рогатої худоби (Feedlot) зменшилась з 122,1 тис. в 1970 р. до 41,3 тис. в 1999 р., а поголів'я худоби на відгодівлі зросло на 500 тис. гол. Причому в 1999 р. 4,6 % фермерських господарств утримували 90,2 % всього поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі.

Таблиця 1

Забрудненість основних видів продукції цезієм –137
в радіоактивно забруднених районах Житомирської області

Види продукції	1998 р.			1999 р.			2000 р.		
	Перевірено всього, т	в т.ч. вище ДР-97		Перевірено всього, т	в т.ч. вище ДР-97		Перевірено всього, т	в т.ч. вище ДР-97	
		т	%		т	%		т	%
Молоко	10639,8	338,5	3,2	7876,5	95,4	1,2	3315	94,9	2,9
М'ясо	762,4	41,4	5,4	615,2	13,4	2,2	997,5	11,0	1,1
Овочі	725,1	114,4	15,8	1603,6	92,4	5,8	1335,4	8,0	0,6
Картопля	14132,5	1236,5	8,7	7054,0	243,2	3,4	7045	165,2	2,3
Гриби і ягоди	73,6	11,6	15,8	24,8	12,9	52,0	28	13,2	47,1

За допомогою статистичних групувань з використанням програми *Microsoft Excel* нами визначено вплив концентрації поголів'я великої рогатої худоби на економічну ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби у 85 сільськогосподарських підприємствах всіх форм

власності за 1998-2000 рр. (табл. 2). Господарства третьої групи в середньому мають найвищу продуктивність худоби, найнижчий рівень витрат кормів і відповідно найменшу собівартість виробництва 1 ц приросту. Проте повна собівартість 1 ц живої ваги великої рогатої худоби реалізованої на м'ясо майже однакова по всіх трьох групах, що свідчить про високу вартість транспортування худоби з підприємства до ринку реалізації і диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію. Коефіцієнт регресії між концентрацією виробництва та собівартістю 1 ц приросту становить 3, тобто в середньому по досліджуваній сукупності підприємств зростання першого фактора на 1 % веде до зниження собівартості виробництва 1 ц приросту на 3 грн.

Таблиця 2

Вплив концентрації на ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забрудненої зони Житомирської області (1998-2000 рр.)

Показники	Групи господарств за питомою вагою виручки від реалізації великої рогатої худоби на м'ясо у товарній продукції, %			Показники III групи +, - до I	В середньому
	I до 30	II 30-50	III понад 50		
Кількість господарств у групі	19	39	27		85
Питома вага виручки від реалізації великої рогатої худоби на м'ясо у товарній продукції, %	24,1	38,8	66,1	42,0	43,0
Середньодобовий приріст живої ваги, г	224,5	244,9	274,3	49,8	247,9
Собівартість 1 ц приросту, грн.	870,1	833,8	785,7	-84,4	829,9
Витрати кормів на 1 ц приросту, ц к. од.	24,6	22,0	19,1	-5,5	21,9
в т.ч. концентрованих	3,4	2,3	1,8	-1,6	2,5
Затрати праці на 1 ц приросту, люд.-год	344,0	287,7	176,2	-167,8	269,3
Повна собівартість 1 ц живої ваги великої рогатої худоби, реалізованої на м'ясо, грн.	361,9	359,0	357,3	-4,6	359,4
Збиток від реалізації 1 ц живої ваги великої рогатої худоби, грн.	231,0	222,0	185,1	-45,9	212,7

Таким чином, усі процеси, що відбуваються на регіональному ринку м'яса великої рогатої худоби слід розглядати лише за пріоритетності екологічних проблем. Це основна особливість розвитку регіонального АПК в цілому та окремих його галузей на сучасному етапі виходу з економічної та екологічної криз.

У третьому розділі – “Основні напрями формування ринку м'яса великої рогатої худоби на перспективу” визначено можливості саморегуляції ринку м'яса великої рогатої худоби,

обґрунтовано перспективи зростання пропозиції даного виду продукції та шляхи підвищення його конкурентоспроможності, розглянуто формування попиту на м'ясо та необхідність державної підтримки його виробників з врахуванням регіональних особливостей.

За результатами проведених досліджень ми вважаємо, що основна роль у зростанні пропозиції м'яса великої рогатої худоби і підвищенні його якості в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності належить інтенсифікації вирощування великої рогатої худоби районованих порід на основі випереджаючого розвитку кормової бази, впровадження промислового схрещування молочної чорно-рябої породи та м'ясних порід, розвиток галузі спеціалізованого м'ясного скотарства.

Збільшення виробництва м'яса великої рогатої худоби у регіоні передбачається здійснювати за трьома основними напрямками:

- прискорення розвитку галузі м'ясного скотарства за рахунок розширеного відтворення наявного контингенту м'ясної худоби і використання для відтворення помісних телиць, одержуваних при промисловому схрещуванні в молочному скотарстві;
- ширше застосування промислового схрещування корів молочних порід із плідниками спеціалізованих м'ясних порід, інтенсивна відгодівля помісного молодняка;
- ефективне використання тварин районованих молочних і комбінованих порід, інтенсифікація вирощування молодняка й збільшення чисельності поголів'я, що забивають у оптимальному віці з більшою живою вагою, підвищення його генетичного потенціалу м'ясної продуктивності.

Враховуючи наявне поголів'я великої рогатої худоби молочного та м'ясного напрямів продуктивності, обсяги виробництва м'яса великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств за останні роки, їх потенційні можливості і кормову базу, а також перепрофілювання окремих господарств на розвиток м'ясного скотарства нами розроблена перспективна схема збільшення обсягів виробництва м'яса великої рогатої худоби до 2005 року.

При дотриманні всіх зоотехнічних вимог кількість реалізованої худоби на м'ясо у 2005 році буде становити 100960 голів. При середній вазі реалізації великої рогатої худоби на м'ясо - 366,4 кг (в 2000 р. 289,4 кг), реалізація м'яса (в живій вазі) становитиме 36991,7 т. У той час, коли в 2000 р. реалізовано всієї худоби та птиці 9,5 тис. т.

З метою реалізації наших досліджень та розрахунків щодо перспектив виробництва м'яса великої рогатої худоби необхідне виконання ряду завдань:

- зниження собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби на основі дотримання організаційно-технологічних вимог;
- раціональна організація кормової бази на основі отримання якісних і дешевих кормів, повноцінної годівлі ними худоби та створення страхових запасів на випадок неврожаю;
- впровадження системи пільгових позик для відтворення стада, придбання основних засобів,

санітарно-ветеринарних препаратів тощо;

- створення умов на початковому етапі для впровадження досягнень науково-технічного прогресу і росту ефективності виробництва. В подальшій роботі цю вимогу постійно буде виконувати сам ринок;

- створення таких сільськогосподарських підприємств, в яких мала б місце мотивація праці. Для підприємств, в яких у структурі товарної продукції значне місце займає тваринництво, при переході на приватну власність доцільно зберегти їх цілісність з метою раціонального використання наявних виробничих потужностей галузі. Не слід розраховувати тільки на особисті підсобні господарства по забезпеченню населення м'ясом. Обмеживши до мінімуму споживання ресурсів і перейшовши до ручного способу виконання практично всіх технологічних операцій, ці господарства здатні саморозширюватись лише до того рівня, поки не вичерпається їх основний ресурс - праця членів сімей;

- формування єдиного економічного простору в межах держави, вихід на ринки ближнього та дальнього зарубіжжя. Орієнтація на найбільш ефективні канали збуту на основі аналізу маркетингової інформації внутрішнього і зовнішніх ринків, активізація участі в біржовій торгівлі, обмеження посередництва в комерційній діяльності.

Нами вивчено особливості саморегуляції ринку м'яса великої рогатої худоби в регіоні. За допомогою графічного методу побудовано графік на основі даних про виробництво і реалізацію м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності в 2000 році (рис.1).

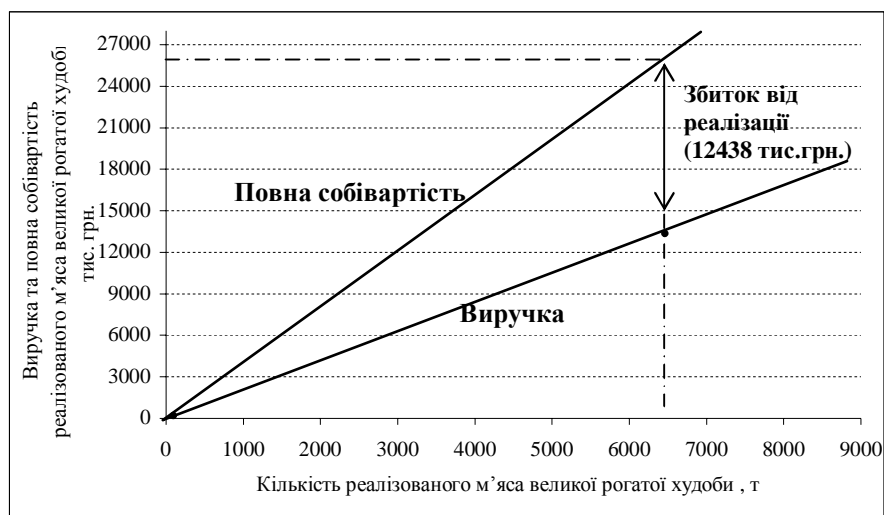

Рис.1 Взаємозв'язок кількості реалізації, рівня витрат та збитку від реалізації м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах зони радіоактивного забруднення Житомирської області, 2000 р

Побудований графік показує, що при кількості реалізованого м'яса великої рогатої худоби

64603 ц сільськогосподарськими підприємствами у 2000 р. і повній його собівартості 25760 тис. грн. одержано 12438 тис. грн. збитку всього, або 186,81 грн. на кожний центнер. Збільшення кількості його реалізації не буде призводити до прибутковості, а навпаки, до зростання величини збитку. Причина полягає не в тому, що господарства знаходяться в зоні збитковості реалізації м'яса великої рогатої худоби. Реалізація худоби в даній ситуації є збитковою при будь якій кількості. Виходячи з теоретичних основ ринкової економіки, товаровиробники повинні були б зменшувати обсяги виробництва і залишати даний ринок. Проте ситуація набагато складніша, адже в даному регіоні 23,2 тис. чол. зайняті безпосередньо в сільському господарстві і для яких дане виробництво є одним з можливих місць роботи та зайнятості.

Однією з основних причин даної ситуації на ринку м'яса великої рогатої худоби є висока собівартість його виробництва. Остання в свою чергу зумовлена рядом суб'єктивних внутрігосподарських факторів та загальним диспаритетом цін на сільськогосподарську і промислову продукцію. Резерви зниження собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби досліджено за допомогою багатофакторного кореляційно–регресійного аналізу з використанням прикладного пакету *Аналіз даних* програми *Microsoft Excel*. Визначено вплив тринадцяти факторів на зміну рівня собівартості виробництва (табл. 3). Множинний коефіцієнт кореляції становить 0,98, що свідчить про тісний зв'язок між результативною ознакою та змінними. Коефіцієнт детермінації становить 0,951, тобто зміна собівартості 1 ц приросту великої рогатої худоби на 95,1 % залежить від включених в модель факторів.

Таблиця 3

Резерви зниження собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забруднених районів Житомирської області

Фактори	Зміна собівартості 1 ц приросту при зміні фактора на одиницю
Середньорічний приріст 1 гол. великої рогатої худоби, кг	-4,63
Витрати на 1 гол. великої рогатої худоби:	
прямі затрати праці, люд.-год.	0,04
оплата 1 люд.-год., грн.	29,34
Матеріальні витрати:	
витрати кормів, ц к.од.	9,15
вартість 1 ц к.од., грн.	6,17
інша продукція, грн.	0,12
нафтопродукти, грн.	0,84
електроенергія, грн.	0,15
паливо, грн.	2,57
запчастини, ремонтні і будівельні матеріали, грн.	4,78
оплата послуг і робіт, виконаних сторонніми організаціями, грн.	2,80
амортизація основних засобів, грн.	2,21
інші витрати, грн.	1,44

Таким чином, основними резервами зниження собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності і як наслідок зростання прибутковості його виробництва та пропозиції є підвищення продуктивності худоби на основі повноцінної годівлі при найменших витратах кормів та праці.

Одним з найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції є її цінова перевага, для забезпечення якої собівартість, як базова величина ціни, повинна формуватися за низько витратним принципом, що досягається за рахунок удосконалення галузевої структури суб'єктів господарювання, науково-обґрунтованої спеціалізації і концентрації виробництва, підвищення продуктивності праці, ефективного використання ресурсів і виробничого потенціалу та врахування вимог ринку.

Оптимальне функціонування продовольчого ринку передбачає органічну цілісність і взаємозв'язок всіх його складових елементів. Кожний аспект має певні характеристики, закони розвитку, специфіку взаємодії і взаємовпливу. Дослідження показали, що попит на м'ясо та м'ясопродукти не залежить від фізіологічних потреб різних соціальних, професійних та етнічних груп людей, адже це лише бажані обсяги споживання м'яса. Попит на даний вид продукції залежить від реальних доходів населення, рівномірності їх розподілу та співвідношення напрямів витрат.

Вивчення тенденцій зміни факторів, що визначають попит на м'ясо і м'ясопродукти в регіоні порівняно з Житомирською областю показало, що їх рівень дещо нижчий як в розрізі районів, так і в цілому по регіону (табл.4).

Таблиця 4

Аналіз формування попиту на м'ясо великої рогатої худоби в радіоактивно забрудненій зоні Житомирської області

Райони	Середньорічна заробітна плата працівників, зайнятих в галузях економіки, грн.			Середня ціна 1 кг яловичини в торговельній мережі, грн.			Платні послуги на душу населення, грн.		
	1998р.	1999р.	2000р.	1998р.	1999р.	2000р.	1998р.	1999р.	2000р.
Ємільчинський	1008	1116	1308	2,50	4,20	9,00	54,2	62,9	79,8
Коростенський	1320	1416	1872	3,34	3,80	7,50	54,3	48,7	70,6
Лугинський	1248	1428	1680	2,80	4,10	8,00	66,0	65,3	75,6
Малинський	1548	1812	2292	4,20	4,70	11,00	139,5	133,5	159,7
Народицький	1176	1248	1428	3,20	3,90	8,50	95,2	98,8	92,6
Овруцький	1356	1488	1776	3,30	4,40	8,40	81,7	103,5	143,7
Олевський	1176	1284	1476	3,50	5,50	9,00	53,2	50,3	76,5
В середньому по 7 районах	1262	1399	1690	3,26	4,37	8,77	77,7	80,4	99,8
У % до області	89,1	87,0	85,9	87,2	103,3	80,3	54,5	50,3	47,2
По області	1416	1608	1968	3,74	4,23	10,93	142,6	159,8	211,6

Дослідження залежності попиту на м'ясо за останні три роки від таких основних факторів як грошові доходи населення, середні ціни на яловичину, свинину та м'ясо птиці, середньорічна заробітна плата та середні витрати населення на послуги показали, що перший на 78,2 % залежить від вказаних факторів. Рівняння регресії, що описує залежність попиту на м'ясо та м'ясопродукти від вищевказаних факторів має вид:

$$y = 44,11 + 0,02x_1 - 0,35x_2 - 0,13x_3 - 0,52x_4 + 0,04x_5 - 0,03x_6$$

де y – споживання м'яса та м'ясопродуктів на душу населення за рік, кг; x_1 – грошові доходи населення (в середньому на 1 мешканця в рік), грн.; x_2 – середня ціна 1 кг яловичини в торгівельній мережі, грн.; x_3 – середня ціна 1 кг свинини в торгівельній мережі, грн.; x_4 – середня ціна 1 кг м'яса птиці в торгівельній мережі, грн.; x_5 – середньорічна заробітна плата 1 працівника, грн.; x_6 – середня величина витрат 1 жителя на послуги, грн.

Важливе значення має вдосконалення систем ціноутворення. Залишається майже не вивченим дане питання для регіонів, що зазнали радіоактивного забруднення. Адже для виробництва сільськогосподарської продукції з рівнями забруднення нижче допустимих необхідне виконання відповідних контрзаходів. Додаткові витрати, які пов'язані з виробництвом екологічно чистої продукції повинні відшкодовуватись державою при умові, що рівень забруднення продукції не перевищує контрольних рівнів для даного регіону. Проведення необхідних контрзаходів самими товаровиробниками буде забезпечувати вищу ефективність використання коштів та самих контрзаходів. Нами розраховано можливі величини державних виплат виробникам всіх категорій при виробництві екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби (забрудненість цезієм-137 нижча встановленого контрольного рівня в регіоні) на 2002-2005 рр.

ВИСНОВКИ

На основі наукових і практичних результатів роботи можна сформулювати наступні основні висновки і пропозиції:

1. Ринок не слід розглядати як силу, що сама по собі автоматично гармонізує економічні відносини. За сучасних розмірів агропромислового виробництва та при значній взаємозалежності окремих його частин стихійні ринкові зв'язки породжують диспропорції й можуть дестабілізувати не лише аграрний сектор, а й всю національну економіку. Тому необхідна свідома і цілеспрямована діяльність по організації регулювання аграрного ринку.

2. Вивчення суті ринку як економічної категорії дало змогу диференціювати його за певними критеріями та визначити основні умови його функціонування, завдання і необхідні елементи інфраструктури.

3. Ринок м'яса великої рогатої худоби - це сукупність економічних взаємовідносин, що

виникають між товаровиробниками і споживачами з приводу купівлі-продажу м'яса великої рогатої худоби. Водночас він є тим економічним механізмом, який пов'язує всі елементи обмінного процесу, створюючи умови для безперервності відтворювального процесу в м'ясному підкомплексі країни.

4. Пріоритетність розвитку ринку м'яса великої рогатої худоби в регіоні підтверджується структурою товарної продукції аграрних підприємств, питомою вагою природних кормових угідь та дослідженнями про те, що виробництво м'яса великої рогатої худоби є більш безпечним, в плані наявності в ньому радіонуклідів, ніж одержуване в цій же зоні молоко.

5. Основними напрямками зниження радіоактивного забруднення сільськогосподарської продукції є здійснення комплексу організаційних, агрономічних, агротехнічних та зоотехнічних заходів. Проведення даних заходів дає змогу одержувати м'ясо, що відповідає допустимим рівням 1997 року і контрольним рівням в регіоні.

6. Економічним важелем формування досконалого ринку м'яса великої рогатої худоби є збереження ефективного рівня концентрації виробництва. В умовах реформування сільськогосподарських підприємств та переході до приватної форми власності важливо зберегти цілісними тваринницькі комплекси та інші основні засоби ринку м'яса великої рогатої худоби. Дослідження свідчать про переваги концентрації виробництва.

7. Для зростання пропозиції м'яса великої рогатої худоби і підвищення його якості в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності необхідно інтенсифікувати вирощування великої рогатої худоби районованих порід на основі випереджаючого розвитку кормової бази, впровадження промислового схрещування молочної чорно-рябої породи та м'ясних порід, створення галузі спеціалізованого м'ясного скотарства.

При виконанні розроблених рекомендацій кількість реалізованої худоби на м'ясо у 2005 році буде становити 100960 голів, або 36991,7 т. в живій вазі.

8. Одним з основних напрямів підвищення конкурентоспроможності м'яса великої рогатої худоби є його цінова перевага, для забезпечення якої собівартість, як базова величина ціни повинна формуватися за низько витратним принципом. Багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз собівартості виробництва м'яса великої рогатої худоби дав змогу визначити основні резерви її зниження та обґрунтувати шляхи їх використання.

9. Ринок м'яса великої рогатої худоби залишається ринком деформованої структури попиту внаслідок низької платоспроможності більшості населення. Дослідження з використанням ПК та прикладного пакету *Аналіз даних* програми *Microsoft Excel* залежності попиту на м'ясо від таких основних факторів як грошові доходи населення, середні ціни на яловичину, свинину та м'ясо птиці, середньорічна заробітна плата та середні витрати населення на послуги показали, що перший на 78,2 % залежить від вказаних факторів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Ковальчук О.Д. Зниження собівартості виробництва яловичини - основа зростання її пропозиції // Вісник ЖІТІ (економічні науки) —1999.—№9.- С.316-318.
2. Дудяк Р., Ковальчук О.Д. Регіональні особливості ринку яловичини // Вісник Львівського державного аграрного університету (Економіка АПК).—1999.—№6.- С.285-288.
3. Ковальчук О.Д. Регіональні особливості формування аграрного ринку в умовах загострення екологічної кризи // Екологічність продукції АПК: економіка та технологія. В 2 т. Т.2/Зб. статей за матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. “Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції АПК”.—Суми: Видавництво “Козацький вал”,1999.— С.209-212.
4. Ковальчук О.Д. Економічні проблеми виробництва яловичини на Житомирщині // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: Кол. монографія у 2-х томах/ За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева.—К.:ІАЕ, 2000.— С.388-393.
5. Ковальчук О.Д. Перспективи розвитку м'ясного скотарства // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання: Кол. монографія у двох томах. Т.1 / За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева.—К.:ІАЕ, 2001.— С.583-584.
6. Ковальчук А.Д. Концентрація, інтеграція и альянси в м'ясній промисловості США: опыт для України // New Lessons in Ag. Economics, Agribusiness and Ag. law —Rep. by professors from Russia, Ukraine and Kazakhstan-Jul.-Dec.2000.—USDA/FAS/ICD, Washington D.C., 2001 (рос. мов.- С.111-116).
7. Ковальчук О.Д. Функціонування та розвиток ринку яловичини на Поліссі Житомирщини // Вісник ДААУ.—1999.—№1-2.- С.162-167

АНОТАЦІЯ

Ковальчук О.Д. Формування регіонального ринку м'яса великої рогатої худоби. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК. – Харківський державний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Харків, 2002.

Дисертація присвячена проблемі формування ринку м'яса великої рогатої худоби в регіоні, що зазнав радіоактивного забруднення. В роботі розкрито суть ринку як економічної категорії, визначено необхідні елементи його інфраструктури та особливості формування на радіоактивно забруднених територіях. Вивчено нормативно-правову базу ринку м'яса великої рогатої худоби,

його сучасний стан та вплив основних факторів. Розроблено та обгрунтовано рекомендації щодо зростання пропозиції м'яса великої рогатої худоби, зниження собівартості його виробництва, підвищення попиту на м'ясо та державної підтримки товаровиробників екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби зони радіоактивного забруднення.

Ключові слова: ринок м'яса великої рогатої худоби, радіоактивне забруднення, інфраструктура, пропозиція, попит, конкурентоспроможність, собівартість.

АНОТАЦІЯ

Ковальчук А.Д. Формирование регионального рынка мяса крупного рогатого скота.—

Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.02 – Экономика сельского хозяйства и АПК. – Харьковский государственный аграрный университет им. В.В. Докучаева, Харьков, 2002.

Диссертация посвящена разработке основных направлений формирования и развития регионального рынка мяса крупного рогатого скота в условиях радиоактивного загрязнения территорий. Раскрыты теоретические и методологические основы рынка как экономической категории, его инфраструктуры и особенностей формирования с учетом загрязнения почвы радиоактивными элементами. Автором предложено определять рынок мяса крупного рогатого скота как совокупность экономических взаимоотношений, которые возникают между производителем и потребителем по поводу купли–продажи мяса крупного рогатого скота.

Исследована нормативно–правовая база формирования рынка мяса крупного рогатого скота, современное состояние регионального аграрного рынка в целом и непосредственно рынка мяса крупного рогатого скота, влияние основных факторов на его функционирование.

Приоритетность развития рынка мяса крупного рогатого скота в исследуемом регионе подтверждается структурой товарной продукции, удельным весом природных кормовых угодий и исследованиями ученых о том, что производство мяса крупного рогатого скота является более безопасным в плане наличия в нем радионуклидов, чем полученное в этой же зоне молоко. При производстве молока общее содержание радиоцезия не должно превышать 11 кБк, в течении суток, а при производстве мяса крупного рогатого скота – 15 кБк.

Несмотря на ежегодное выполнение работ в соответствии с программой минимизации последствий аварии на ЧАЭС (коренное улучшение лугов и пастбищ; создание выпасов для скота населения, известкование сельскохозяйственных угодий, добыча, приготовление и внесение сапропеля и торфокомпостов, выполнение дополнительных гигиенических требований при проведении сельскохозяйственных работ на загрязненных территориях, производство и внедрение

комбикормов с радиопротекторными свойствами для частного и общественного секторов, создание мощностей для переработки сельскохозяйственной продукции) в 7,5 % проверенной продукции в 2000 г. уровень загрязнения был выше допустимого ДУ-97.

На региональный рынок мяса крупного рогатого скота в значительной мере влияет процесс отселения местного населения с опасных для здоровья местностей. Так, в 2000 г. среднегодовая численность работников исследуемого региона, которые заняты в сельском хозяйстве, составляла 23,2 тыс. чел., что на 29,1 тыс. чел. меньше в сравнении с 1986 г. Выведение из оборота земельных угодий осуществлялось лишь в течение 1986-1991 гг.

Сущность научной новизны исследования состоит в постановке и практическом решении комплекса организационно-экономических проблем формирования усовершенствованного рынка мяса крупного рогатого скота в условиях радиоактивного загрязнения почв.

В процессе исследования получены следующие научные результаты:

- обобщены научно-теоретические основы формирования рынка мяса крупного рогатого скота на радиоактивно загрязненных территориях, проведено комплексное изучение проблемы относительно современных условий;
- обоснованы возможности увеличения предложения экологически чистого мяса крупного рогатого скота. Основная роль в увеличении предложения мяса крупного рогатого скота и повышения его качества в сельскохозяйственных предприятиях всех форм собственности принадлежит интенсификации выращивания крупного рогатого скота районированных пород на основании опережающего развития кормовой базы, внедрения промышленного скрещивания молочной черно-рябой породы и мясных пород, создания отрасли специализированного мясного скотоводства.
- исследованы резервы снижения себестоимости производства мяса крупного рогатого скота и возможности их использования;
- построена корреляционно-регрессионная модель, характеризующая зависимость спроса на мясо от следующих факторов: средних цен говядины, свинины, мяса птицы, среднегодовой заработной платы работников и средних расходов одного жителя на услуги;

Предложено осуществлять государственные доплаты производителям экологически чистого мяса крупного рогатого скота в зависимости от загрязнения радиоактивными элементами сельскохозяйственных угодий и количества реализованного мяса с уровнем загрязнения не выше ДУ-97.

Ключевые слова: рынок мяса крупного рогатого скота, радиоактивное загрязнение, инфраструктура, предложение, спрос, конкурентоспособность, себестоимость.

SUMMARY

Kovalchuk O.D. The Regional Beef Market Grouping. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of candidate of economic speciality 08.07.02 – Economics of Agriculture and AIC. – Kharkiv State Agrarian University named after V.V. Dokuchayev, Kharkiv, 2002

The dissertation is devoted to the problem of the perfect beef market grouping at the region that is polluted by radionuclids.

The plot of market as economical category, the necessary elements of its infrastructure and particularities of its grouping under the condition of radioactive contamination are determined in this work. The normative–legal base of the beef market, its modern situation and the influence of the basic factors on it are also learned. The recommendations concerning increasing of beef supply and demand, decreasing costs, government support of pollution-free beef producers are worked out and proved.

Kew words: beef market, radioactive contamination, infrastructure, supply, demand, competitive ability, and cost price.